

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Zeruya Shalev

Dansând pe loc

Traducere din ebraică de
IOANA PETRIDEAN

HUMANITAS
fiction

INTRODUCERE

Era o dimineată călduroasă de la începutul lunii decembrie, anul 1991, cu mult înainte de a fi început să discutăm despre încălzirea globală. Stăteam la o masă de pe terasa unei cafenele din Ierusalim, după ce o lăsasem pe fika mea la grădinița aflată la ultimul etaj al clădirii. Am pus pe masă manuscrisul cărții la care lucram atunci și am început să-l aștept pe scriitorul cu care stabilisem să mă întâlnesc.

Pe vremea aceea nu existau încă telefoane mobile, din fericire. Nu mă putea anunța că întârzie, iar eu nu puteam pierde timpul în toate acele moduri în care suntem obișnuiți s-o facem azi. Stăteam fără să fac nimic, lucru care se întâmpla foarte rar, privindu-le pe mamele care se grăbeau să ajungă la grădiniță, târând după ele copii mici, care plângeau când erau nevoiți să se despartă de ele. Cât de obosite arătau, iar ziua abia începuse.

Îmi amintesc imediat căldura bizară, vocile copiilor de la grădiniță, cântând cântece de Hanuka, furnicăturile familiare din degete, sentimentul anticipator creat

de cuvintele tot mai multe, iar atunci, în timp ce-l așteptam pe scriitorul cu care lucram, am întors prima pagină a manuscrisului și am început să scriu pe spatele ei, pe partea goală.

Presupuneam că va fi o poezie, pentru că până atunci scrisesem mai ales poezie, dar, spre surprinderea mea, rândurile s-au lungit tot mai mult, și au continuat să se tot lungească. Până când a ajuns scriitorul, cu o întârziere de jumătate de oră, la întâlnirea noastră stabilită dinainte, aveam deja în față zece pagini scrise. Și poate că nu doar scrise, ci de-a dreptul trântite cu furie. Când le-am citit la sfârșitul zilei, m-am speriat. Nu semănau deloc cu versurile pe care le scrisesem până atunci și nici cu cele câteva proze scurte, ascunse în sertarul meu.

Aveam treizeci și unu de ani, eram căsătorită și mama unei fete de trei ani. Îmi întemeiasem o familie la o vârstă relativ tânără, lucru acceptat în Israel la vremea respectivă. Multe dintre prietenele mele chiar mi-o luaseră înainte cu câțiva ani. Familie, maternitate, responsabilități, toate aceste concepte erau încă atât de noi pentru mine, stârnindu-mi tot felul de sentimente tainice. Era o perioadă furtunoasă, de tranziție, de la sfârșitul anilor de tinerețe la debutul în lumea adulților, de schimbări dramatice, de la o personalitate care este o entitate în sine la o personalitate care este parte a unui trup familial, creat din nimic. O perioadă de transformări sufletești și intelectuale, care își căutau ele însele liniștea și ordinea, dar care stârneau doar haos. Frământată de îndoieli, mă trezeam adesea că totul era pe cale să se destrame. Mă temeam, dar am continuat

să scriu, lăsându-mă, plină de curiozitate și durere, în voia femeii care urla dinăuntru meu, femeia tânără și sălbatică, ce îndrăznește să se revolte împotriva îndatoririlor materne, care răstoarnă toate canoanele și care rămâne cu nimic, care povestește versiuni contradictorii ale vieții și pierderii ei, fiecare dintre ele mai absurdă decât precedenta.

Nu eram eu, dar femeia aceasta țâșnea dinăuntru meu în monologuri sălbatice și dure, ca într-un fel de producție confesională exhibiționistă, ca într-un fel de stand-up tragic, uneori blamând, iar alteori plângând, uneori cerșind iubire, iar alteori călcându-și iubii în picioare, aruncând săgeți, atacându-și publicul și pe ea însăși.

Am scris cartea într-un an și jumătate, iar sfârșitul ei a adus cu sine și destrămarea familiei mele. Am scris-o de mână, cu creion și gumă de șters, iar adesea am folosit chiar și foarfeca. Învăț din mers cum să disting între valurile de inspirație, și gândire, și planificare, între scrierea poetică și cea colocvială, pășind pentru prima dată pe drumul lung și misterios al scrierii unui roman, un drum emoționant, înfricoșător, îndelung așteptat.

Când romanul a văzut lumina tiparului, în 1993, eu vedeam mai mult întuneric. Aveam impresia că monologul meu dur era întâmpinat cu duritate, că agresivitatea personajului a provocat și mai multă agresivitate, că lipsa ei de empatie a spulberat empatia publicului pentru ea, că ambivalența ei a stârnit o atitudine critică. Spre deosebire de volumul meu de poezie, care fusese publicat cu câțiva ani înainte și care fusese primit

cu recenzii pozitive, romanul meu de debut a fost întâmpinat cu multă furie și lipsă de înțelegere. Felul în care a fost receptat m-a rănit și mi-a provocat multă anxietate. Mă temeam de faptul că scriitorii cu care lucram la editură nu vor mai avea încredere în mine și că, în cele din urmă, îmi voi pierde postul de redactor. Mi-am pierdut încrederea în carte, dar și în mine, ca scriitoare. Am decis să scriu exclusiv poezie, dar nu reușeam. Din când în când începeam câte o proză scurtă, dar pe cele mai multe dintre ele nu le duceam la bun sfârșit. M-am concentrat în special asupra muncii de redactor și am încercat să mă mulțumesc cu a contribui la opera altor scriitori. Din când în când auzeam de la cititori cât de mult le plăcuse cartea, dar asta nu făcea decât să-mi amplifice sentimentul de pierdere.

Au trecut mai bine de doi ani până când am simțit din nou aceleași furnicături familiare în degete, aceeași efervescentă a cuvintelor care se acumulau. Îmi aduc aminte că am luat atunci un caiet gol din ghiozdanul ficei mele, care era deja în clasa întâi, și am scris pe el „Viață amoroasă”. M-am trezit din nou scriind fluent, fără dificultate, dar, spre surprinderea mea, mă simțeam eliberată deopotrivă de fricile și de așteptările care însoțiseră scrierea primului roman. Din câte se pare, îmi umplusem plămânii cu „aerul proaspăt al eșecului”, ca să citez cuvintele geniale ale lui Beckett. Asta trecuse deja, mă maturizasem, îmi spuneam. Dar, de cele mai multe ori, nu mă gândeam la nimic. Scrisul îmi ocupa foarte mare parte din timp.

După succesul romanului *Viața amoroasă* și al celor care au urmat, am început să aud din ce în ce mai des,

din partea cititorilor și a criticilor literari, cât de multe lucruri bune își aminteau despre primul meu roman. Brusc, au început să scrie studii academice despre el, iar în Rusia, singura țară în care fusese publicat la vremea respectivă, a primit recenzii excelente. Eu însămi rămăsesem înstrăinată de el în toți acei ani. Din când în când dădeam peste el în bibliotecă, uneori îl răsfoiam, dar mereu îl închideam repede, ca și cum demoni ar fi sălășluit între paginile lui.

Abia după ce am terminat de scris *Destin*, cel de-al șaptelea roman al meu, am îndrăznit să recitesc acest roman de debut. De la început și până la sfârșit, și nu doar o singură dată. Pentru prima oară, am simțit dorința de a-l recunoaște ca parte din mine, chiar dacă eu nu sunt el. Pentru prima dată, am putut să îmbrățișez eroina sălbatică și confuză, sfâșiata între copila ei și copila dinăuntrul ei, să simt compasiune pentru ea și chiar să-i admir curajul.

Cu toate astea, scufundându-mă din nou în lumea aceea haotică, am descoperit ici și colo lucruri care aveau nevoie să fie exprimate altfel sau lămurite, gânduri tainice, care rămăseseră ascunse, idei care nu atinseseră maturitatea. Știam că nu puteam schimba asta. Simțeam însă nevoia și chiar datoria de a mă întoarce în timp, de a-i întinde o mână tinerei scriitoare care am fost. Simțeam nevoia și datoria de a-i oferi primului meu roman o mângâiere maternă, în ciuda vârstei lui înaintate, cu speranța că nu e niciodată prea târziu pentru a întinde o mână.

Zeruya Shalev
Haifa, septembrie 2023

La exact șapte luni după ce mi-am întâlnit dragostea vieții, eu și soțul meu ne-am dus să fim vindecați. Vindecătorul era un bărbat în vârstă, cu degete tremurânde și gura strâmbă. Dacă ne-ați fi văzut pe toți trei împreună, ați fi fost convinși că noi veniserăm să-l vindecăm pe el. Amândoi purtam cămăși negre curate, care ne scoteau în evidență fețele palide și neînduplecate. Noi eram palizi din pricina prea multor griji, iar el era albastru de speranță. Ce ieșea din amestecul nostru era un albastru de nuanța cerului. Nici o altă culoare. La ferestre erau perdele albastre: pe jos, un covor lăptos, tot albastru, iar pe canapele, perne albastre. Acolo se afla tot ce-ar fi putut pierde cineva dintr-o singură greșală. Undeva într-o parte, un bărbat chel ședea în liniște și făcea calcule pe o hârtie albastră. Am întrebat:

— Ce-i asta? Nu există o limită la probleme? Nimeni de aici n-a auzit vreodată de bun-gust?

Vindecătorul a cerut apă, pe care și-a vărsat-o pe pantaloni. S-a făcut mic de tot de rușine. Soțul meu s-a ridicat repede și a început să-l șteargă. Apoi l-a udat cu lingurița. Am întrebat:

— Cine sunt eu să-i refuz un copil?

Nu existau prea multe posibilități. Stăteam pur și simplu acolo, fără să cred nimic. Pe strada de dedesubtul nostru era un bărbat care vindea titirezi. Striga: „Proprietarul a luat-o razna! Proprietarul a luat-o razna!“

Operația pe care mi-o propuneau ei era cu adevărat inacceptabilă. Oare chiar era necesară? Soțul meu și vindecătorul mă priveau curioși. Vindecătorul ședea în poala moale a soțului meu, radiind de fericire. A zis:

— Uite ce e, un cap stricat trebuie operat. Un cap sănătos nu trebuie operat.

A scos din sertar o oglindă uriașă și mi-a pus-o în față.

— Hotărăște singură dacă tu ai un cap stricat sau unul sănătos.

Oglinda m-a orbit și n-am putut să văd nimic. M-am uitat la soțul meu. Erau deja șapte ani și șapte luni de când el hotăra totul pentru mine.

— Tu ce crezi? am întrebat, iar el mi-a zâmbit cu răutate.

— O femeie care divorțează de mine, a zis el, renunță la părerea mea.

L-am privit pe vindecător. El a spus:

— Mi-ar fi plăcut să vă pot ajuta, dar bătrânețea m-a orbit.

Am ieșit în stradă și l-am strigat pe vânzătorul de titirezi. El mi-a spus:

— Vă rog să mă scuzați, dar tot ce nu are formă rotundă și nu se învâрте mi se pare stricat. Vino să-ți lipesc un titirez de cap și toate problemele tale vor dispărea.

La grădinița ficei mele se cântau deja cântece de Hanuka, însă ploaia nu începuse încă să cadă, și vremea era caldă. La radio se vorbea despre pericolul de a arde lumânări în nopțile de *hamsin*, recomandându-se așezarea minorelor pe cuburi de gheață. Titirezii de plumb se topeau în mâinile copiilor. Dacă vedeți pe stradă copii cu mâinile bandajate, atunci știați de ce. Deja aproape că nu mai vedeai pe străzi copii nebandajați. De aceea, soțul meu a scos deodată capul pe fereastră și a strigat:

— Să nu îndrăznești să cumperi titirezi de la el!

Mi-am cerut repede scuze și m-am întors în cabinetul vindecătorului. Am observat că bărbatul care stătea deoparte scrisese deja șiruri întregi de numere. Soțul meu îl legăna în brațe pe vindecător. I-a zis:

— Mereu mi-am dorit să alăptez, ba chiar mai mult, să dau naștere unui copil.

Vindecătorul râdea de plăcere.

— Astăzi putem rezolva orice, l-a asigurat el.

Când am ieșit din clinică, soțul meu era însărcinat, iar eu nu mai aveam uter.

— N-am avut de ales, și-a cerut scuze vindecătorul. Atâta vreme cât sunteți căsătoriți, sunteți unul singur. Ce i-am dat lui am luat de la tine.

Și eu i-am zis soțului meu:

— Nu puteai aștepta până la divorț? Tocmai uterul meu îl voiai?

Pântecul lui se umfla cu repeziciune. Nasturii cămășii lui plեսneau unul câte unul.

— Bine, am zis, renunțând, îți dau hainele mele de gravidă. Ai mai multă nevoie de ele decât mine.